

Les seguretats, condició de llibertat i progrés

LÍDIA SANTOS

Diputada al Parlament de Catalunya i secretària de Polítiques de Justícia i Seguretat del PSC

La seguretat és un fenomen social complex, fins i tot de percepció molt subjectiva i relativa. En el moment precís que ens trobem, ple d'incerteses pel canvi bruscat dels paradigmes en què creïem viure, és oportú reflexionar sobre com, en els darrers 60 anys, és l'Estat del benestar el que ha fet d'Europa l'espai del món amb més democràcia, amb més igualtat i, per tant, amb més seguretat.

El diari *El País* publicava l'endemà de l'onze de setembre del 2001 una de les vinyetes d'El Roto que tan bé copsen l'essència de l'estat de coses. A la vinyeta, dos personatges sinistres i satisfets es deien l'un a l'altre: “amb aquest immens cabal de por, regarem vastes extensions de poder”; no es pot precisar millor. L'actual crisi obre una alternativa inquietant, un afebliment de la política i de les institucions democràtiques, amb la possibilitat que, en el seu lloc, hi puguin campar els poders que no són ni de democràtics ni transparents.

La seguretat ha esdevingut, sens dubte, un dels valors i preocupacions prioritaries de la ciutadania, una seguretat molt centrada en l'àmbit de la política criminal i de seguretat ciutadana, també en una certa expectativa de risc zero i, tanmateix, la seguretat no pot quedar reduïda sols a aquesta visió. De fet, la seguretat, entesa en tota la seva amplitud, té una clara dimensió social, és una política social estretament vinculada a la cohesió; per això la seguretat no s'aconsegueix sense un sistema de solidaritat mútua i col·lectiva, i tampoc sense uns ciutadans actius que entenguin la ciutadania més com una responsabilitat que no pas com un privilegi.

Una societat segura és el resultat d'uns poders públics compromesos amb les polítiques que preservin, desenvolupin i garanteixin a la ciutadania l'accés i l'exercici dels drets, la inclusió social, compromesos amb l'educació, el dret al treball, a l'habitatge, a la cultura, al medi ambient, a la salut, i també, és clar, a gaudir de l'espai públic. Entesa en tota la seva complexitat, la seguretat és una resultant de l'Estat democràtic, social i de dret; per això és un senyal d'identitat d'Europa, que fa de les seguretats condició de llibertat, d'igualtat d'oportunitats i de cohesió social.

És aquest concepte integral de “seguretat”, com a inclusió i cohesió, pel qual ha treballat el Govern de la Generalitat

Entesa en tota la seva complexitat, la seguretat és una resultant de l'Estat democràtic, social i de dret; per això és un senyal d'identitat d'Europa, que fa de les seguretats condició de llibertat, d'igualtat d'oportunitats i de cohesió social

d'Entesa i de Progrés. La llista seria molt llarga però la resumiré en els aspectes més cabdals que contribueixen a dotar de més seguretats la societat catalana. En aquesta direcció van, per exemple, la Llei d'educació, la primera llei d'educació de Catalunya en els 30 anys d'autogovern, llei clarament orientada a incrementar la qualitat de l'educació, millorar les competències i capacitats dels alumnes i combatre el fracàs escolar, al qual caldria afegir l'increment del nombre d'escoles així com la incorporació d'uns 19.000 nous mestres en quatre anys; la Llei de salut pública, que incorpora la vigilància de la salut pública, polítiques preventives, la seguretat alimentària... És a dir, una visió integral per estar en condicions d'afrontar els reptes d'avui en matèria de salut i, a més,

afegir els nous hospitals i CAP oberts (el 97% de la població de Catalunya té un centre de salut a 10 minuts de casa) i la incorporació de nous metges i personal sanitari, uns 8.000, per millorar la condició del nostre sistema de salut com a sistema de referència; o la Llei de serveis socials, peça clau de l'Estat de benestar i que té com

a principal innovació que considera els serveis socials com un dret més de ciutadans i ciutadanes. A tot això, caldria afegir les successives convocatòries, ja va per la setena, de la Llei de barris, que està suposant la rehabilitació integral de barris de 140 municipis —amb projectes que comporten una inversió total de 1.350 milions d'euros— barris que recuperen així la qualitat, la dignitat, i aporten millors condicions de vida. Es treballa també per a la seguretat dels ciutadans quan es garanteix, a través de la nova dessalinitzadora del Prat, el seu accés a l'aigua amb independència de sequeres més o menys greus. O també quan s'obté un nou, millor i més just sistema de finançament per poder afrontar i desenvolupar totes aquestes polítiques.

És evident que la crisi està plantejant grans dificultats, però el compromís per mantenir les polítiques socials i recuperar l'ocupació són una prioritat. Per això, també l'esforç per mantenir les ajudes en la Llei de la dependència, que ja arriba a 133.000 persones, que fa tres anys no tenien cap ajuda a Catalunya. Tots aquests aspectes formen part del concepte integral d'una societat segura.

Però, és cert que en parlar de seguretat el més immediat és associar-ho a l'àmbit de la política criminal i de la segure-

tat ciutadana, i que el balanç que es demana està més lligat a l'obra de Govern en aquest aspecte. L'apel·lació a la inseguretat és recurrent, fet que no deixa de plantejar una gran paradoxa, perquè, tot i que la taxa de criminalitat és de les més baixes d'Europa, per contra, la taxa d'empresonats és de les més altes (mentre a Alemanya se situa en 90 per cada 100.000 habitants, a Catalunya és de 141) en un procés constant d'increment, el que indica dues coses: una alta efectivitat policial i, també, un codi penal més sever del que es pensa. Mentrestant, la percepció de la inseguretat es manté estable des del 2004, en un 6,1 sobre 10.

En la construcció social de la percepció de la "inseguretat", probablement tinguin a veure altres causes més que no pas els factors criminògens del procés d'individualització de les relacions socials que trenca amb els vincles socials tradicionals de protecció: família, barri, organitzacions socials, etc., que perden les seves capacitats d'estructurar la comunitat. També els canvis culturals per assumir el risc i el conflicte expliquen el refugi en la "seguretat" individual. En qualsevol cas, i més enllà de la percepció, la resposta a la demanda de seguretat ha de sustentarse sobre l'autoritat, la prevenció, la implicació ciutadana i l'atenció a la víctima. Dos són necessàriament els pilars per abordar-los: el de la justícia i el de la seguretat *strictu sensu*. En els dos camps, l'acció del Govern ha estat molt important. Tanmateix, ni una veritable política criminal ni una política preventiva pot xifrar-ho tot al continu enduriment del Codi Penal, aquesta és una política abocada al fracàs des del punt de vista preventiu.

La justícia té una insubstituïble funció en la garantia i empara dels drets del ciutadans, en el enjudiciament i sanció dels infractors, i en la reparació de la víctima. Per això calen jutjats que funcionin, i una organització i gestió moderna i eficaç de la Justícia en espais dignes. L'obra del Govern, del Departament de Justícia, ha estat enorme i decidida. El resultat ha estat la construcció i adequació de més de 36 edificis judicials arreu de Catalunya, així com la Ciutat de la Justícia. La dignificació i informatització dels 877 jutjats de pau. La posada en marxa de la nova oficina judicial, que ha d'agilitar i fer més eficient l'Administració de Justícia. S'han creat, entre altres, 19 jutjats operatius de violència de gènere. En l'haver de la modernització cal anotar el procés d'informatització i d'utilització de les tecnologies en els jutjats i en els procediments judicials. És rellevant, per evitar alguns dels problemes greus de seguretat detectats, el programa pioner a Espanya que permet el tractament i enviament automàtic dels requeriments dels jutjats catalans als cossos i forces de seguretat (GRP). Però la Justícia és l'última ràtio, només hauria d'intervenir quan tot altre mecanisme o possibilitat ha fallat, tanmateix, es troba sobrecarregada, hi ha un altíssim nivell de litigiositat, que no para de créixer. Per això la participació dels i de les ciutadanes per posar en les seves mans la capacitat de gestionar i resoldre els conflictes, els serveis de mediació familiar i assessorament tècnic penal per a adults, i

ara la nova Llei de mediació, que obre aquesta possibilitat a tot l'àmbit de qüestions civils, són una bona eina en aquesta direcció. La implicació i l'atenció a la ciutadania també s'expressa amb serveis com el Sistema d'Orientació Jurídica, posat en marxa en col·laboració amb els col·legis d'advocats, però també amb l'Oficina d'Atenció a les Víctimes. En l'àmbit penitenciari, la construcció de tres presons en sis anys (CiU en va fer 2 en 23 anys al poder) o en l'àmbit de la reinserció, amb l'impuls donat al CIRE, que ofereix formació ocupacional i reinserció laboral als interns dels centres penitenciaris, o a les mesures penals alternatives que han passat de 0 a més de 16.000 en el 2009, són alguns dels paràmetres de la manera d'entendre unes polítiques de seguretat efectives i compromeses amb la ciutadania.

Pel que fa a la seguretat en sentit estricte, que entenem com un servei públic, els poders públics han de posar les condicions per garantir el dret de les persones a viure en un marc de seguretat. Així, el Govern de la Generalitat, en menys de quatre anys, va culminar, el novembre del 2008, el procés de desplegament dels Mossos d'Esquadra, un procés que va arrencar fa 15 anys, i que ha suposat un gran repte organitzatiu i d'eficiència en un doble sentit: per estructurar el creixement de l'organització, en efectius, en comandament i en l'espai, i per desenvolupar amb eficàcia les funcions i especialitats territorialment. Només cal tenir en compte que mentre el 2003 els Mossos només comptaven amb 8.000 efectius i cobrien a menys de tres milions de la població de Catalunya, el 2010 els efectius són 15.000 i cobreixen la totalitat del territori de Catalunya i dels 7.500.000 d'habitants. Al mateix temps, el Govern ha construït una comissaria nova cada mes: si el 2003 comptàvem amb 49 comissaries, el 2009 n'eren ja 101. S'ha posat en marxa l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya com a centre de formació i recerca en matèria de seguretat i de referència a Europa. En seguretat vial s'han reduït en un 55% els accidents mortals, i hem passat de 513 morts en accident el 2003 a 235 morts el 2009, estalviant moltes vides amb les mesures normatives i de control. En matèria de prevenció d'emergències i bombers, hem incrementat també en un 17% els efectius, el 2003 eren 4.280 i el 2009 n'eren 5.000. També el parc mòbil i els equipaments s'han actualitzat, i es disposa de grups d'especialistes molt qualificats i de referència a Europa, com són els GRAF, d'actuació forestal, els GRAE, d'actuacions especials, i el GEM, d'emergències mèdiques i de recerca canina. La implantació dels telèfons d'emergència, tant el 088 com el 112, han esdevingut un instrument clau de la prevenció i la seguretat ciutadana.

La conclusió és que, front a la retòrica d'èpoques anteriors, no hi ha millor servei a la ciutadania que la feina efectiva. L'impuls de modernització i vertebració territorial, duta a terme pel Govern d'Entesa i de Progrés, ha fet que Catalunya hagi donat un tomb i estigui en millors condicions per afrontar el futur. ■